

Tomaszewski, Jerzy

"Stołypin. Życie i śmierć". Sbornik publicystyki", wyd. Aleksandr Sieriebrennikow, Gennadij Sidorowin, Saratow 1991 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 86/3-4, 407-408

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

The Cambridge World History of Human Disease, Editor Kenneth F. Kiple, Cambridge University Press, Cambridge 1993, s. 1176.

Rozmiary tej książki budzą z jednej strony szacunek dla postępów ludzkiej wiedzy medycznej, a z drugiej przerażenie, że na kruche życie istot ludzkich od pradawnych czasów czyha aż tyle mniej lub bardziej groźnych dolegliwości. Historia chorób ludzkich stanowi owoc blisko dziesięcioletniej pracy liczącego 160 osób zespołu badawczego, którego członkowie pochodzą ze wszystkich kontynentów. W zamiśle autorów książka miała stanowić nową, doskonalszą wersję wydanego ponad sto trzydzieści lat temu dzieła Augusta Hirscha *Handbuch der historisch-geographischen Pathologie*. Wiedza medyczna od czasów Hirscha posunęła się jednak tak daleko, że żaden autor nie byłby w stanie przygotować samodzielnie takiej pracy. W sumie więc czytelnik dostaje do ręki encyklopedię uzupełnioną obszerną bibliografią.

Encyklopedia ta podzielona została na siedem części: krótka historia medycyny, rozumienie zdrowia i choroby w różnych epokach, historia specjalności medycznych i prewencji zdrowia, statystyczne mierzenie stanu zdrowotnego (czyli inaczej trwanie życia, umieralność okołoporodowa, umieralność niemowląt i dzieci), choroby w przekroju dziejowym (odrębnie w Azji i na pozostałych kontynentach), geografia chorób oraz alfabetycznie ułożona encyklopedia głównych jednostek chorobowych od AIDS po żółtą febrę. Poszczególne hasła w ostatniej części pracy (s. 547-1107) składają się z informacji o etiologii i epidemiologii danej jednostki chorobowej, o jej objawach klinicznych, występowaniu oraz historii. Każdy artykuł (bo w sumie mamy do czynienia ze zbiorem związanych monografii) zaopatrzonej został w bibliografię. Wszystko to opatrzone szczegółowymi indeksami osobowymi i rzeczowymi, które pozwalają szybko odnaleźć rozrzucone po całej pracy interesujące czytelnika informacje.

Ta pięknie wydana, kompetentnie i komunikatywnie napisana publikacja będzie z pewnością przydatna, może nawet nieodzowna, dla każdego demografa zajmującego się dawnymi populacjami. Użyteczna też być może dla historyków kultury i obyczajowości. Pomimo wielkich rozmiarów, można ją czytać do poduszki, ciesząc się przy tym, że jak na razie udało się czytającemu uniknąć tych wszystkich okrutnych plag, które są w niej opisane.

M.K.

Stołypin. Życie i śmierć. Sbornik publicistiki. Wyd. Aleksandr Sieriebrennikow, Gennadij Sidornin. Priwołzskoje kniżnoje izdatielstwo. Saratow 1991, s. 469, 3 nłb.

Obszerny tom, poświęcony P. Stołypinowi, składa się z różnorodnych materiałów: od artykułów publicystycznych — aż po, przeważające, źródła drukowane. Dzieli się on na trzy części (poza

krótkim wstępem, wymieniającym poważniejsze pozycje zbioru i intencje wydawców-Rosjan z kraju i emigracji). Część I zatytułowana „Życie” (s. 6-64), część II — „Śmierć” (s. 65-194) i część III pt. „Dziedzictwo” (s. 195-464). Na końcu zamieszczono bibliografię.

Dział I otwiera popularny artykuł dwóch dziennikarzy „P.A. Stołypin w Saratowie”. Następny — to przedruk pośmiertnego artykułu z prawicowego pisma „Nowoje Wremja” — „P.A. Stołypin i Gosudarstwennaja Duma”. Dalej — po krótkim fragmencie wspomnień W. A. Małakowa — figuruje artykuł A. Zienkowskiego, podobno ongi zaufanego Stołypina — o wrogach ostatniego i — chyba tegoż autora (bo nazwiska twórcy tekstu nie podano!) — pod tytułem (w polskim tłumaczeniu) „Zapomniany olbrzym” (!). Dwukrotnie obszerniejsza jest część pt. „Śmierć”, stanowiąca montaż różnych, zresztą drukowanych już wcześniej, źródeł o zabójstwie Stołypina. Część III „Dziedzictwo” — to wybór przemówień Stołypina w Dumie, rozdział o próbie premiera dokonania pewnych zmian w sytuacji Żydów w Rosji i odrzucenie tych propozycji przez Mikołaja II (s. 410-422. *Nb.* jest to fragment wspomnień W. Kokołowa). I wreszcie — fragment z książki A. Zienkowskiego pt. „Projekty przekształcenia Rosji”, stanowiący streszczenie takiego projektu, rzekomo podyktowane przez Stołypina samemu profesorowi w maju 1911 r. Streszcza też Zienkowski poglądy Stołypina na sytuację międzynarodową, uderzające tym, jak dalece odpowiadały one (w r. 1911!) sytuacji z przedednia daty publikacji książki profesora (1957 r.).

Zamyka publikację selektywna bibliografia. W tekście zamieszczono ilustracje.

Nowych, zwłaszcza archiwalnych, źródeł w książce nie ma. Naukowo jej nie opracowano. Zarówno dobór tekstów jak i komentarze noszą apologetyczny, już nie tylko promonarchiczny, lecz wręcz promikołajowski charakter. Czytelnikowi polskiemu, znającemu tak gruntowną i opartą o o wiele szerszy zestaw źródeł monografię L. Bazyłowa „Ostatnie lata Rosji carskiej. Rządy Stołypina” publikacja Sieriebrennikowa i Sidorowina daje niewiele. Ale istotne jest zamieszczenie szeregu przemówień i wspomnień, nieraz trudnych do zdobycia w Polsce, a ważnych bo poświęconych kwestii polskiej i żydowskiej.

J.K.

Kto bol kto za I. ĆSR, (oprac.) Eduard Nižanský a kolektiv, Bratislava 1993, s. 213.

Historycy słowaccy przygotowali to wartościowe wydawnictwo biograficzno-encyklopedyczne dotyczące międzywojennej Czechosłowacji alfabetycznie układając życiorysy 54 działaczy: 25 Czechów, tyłuż Słowaków, dwóch Niemców (m.in. K. Henleina), Węgra i Rusina. Popularne biografie zawierają teksty pisane przez czterech autorów, charakterystyczne cytaty z wypowiedzi opisywanych osobistości oraz ich portrety (fotografie), a na końcu spis zasadniczej literatury. Znaleźli się tu przede wszystkim politycy, ale także działacze gospodarczy, jak słynny Tomasz Baťa. Ludzie kultury weszli do tego *Who is who* tylko wtedy, jeśli byli zarazem politykami.

Autorzy mają chyba sympatię do czechosłowackiego państwa liberalno-demokratycznego, ujmują jednak działaczy wszystkich odcieni, nie kryjąc zmienności ich poglądów lub słabości. W ten sposób dają dobry pogląd na sprawę czechosłowacką w pierwszej połowie XX w.

Pewnymi uchybieniami są: zbytne rozciąganie życiorysów przed 1918 r., powtórzenia cytatów, traktowanie Siedmiogrodu za Austro-Węgier jako Rumunii i brak spisu skrótów. Na s. 107 dodałbym też do życiorysu Kamila Krofty jego najbardziej patriotyczne dzieło „Co česke zeme dały Europě a lidstvu”.

Co do spraw polskich, silne — pozytywne i negatywne — związki z nami miał Czech Wacław Jarosław Klofač (s. 99-100). Wybitnym polonofilem był też Słowak Karol Sidor.

Bardzo potrzebny byłby, podobny w stylu, słownik biograficzny naszego dwudziestolecia, powiększony jednak o najwybitniejszych ludzi kultury.

W.U.